

Povod za razgovor s profesorom Pavelom Gregorićem trebao je biti izlazak njegove knjige *Horizonti ateizma*, no nakon nedavnih događaja na Hrvatskim studijima, gdje je zamjenik pročelnika Odjela za filozofiju, kao prva tema nametnula se upravo odluka o ukidanju tog studija. Ispričao nam je kako tumači razloge zbog kojih je do toga došlo, a govorio je i o utjecaju Katoličke Crkve na društveni i politički život. Snima Vjekoslav Skledar

MLADEN
PLEŠE

Povod za razgovor s **Pavelom Gregorićem**, (45), izvanrednim profesorom i zamjenikom pročelnika Odjela za filozofiju na Hrvatskim studijima u Zagrebu trebao je biti izlazak knjige *Horizonti ateizma*, koja uskoro izlazi i koju je napisao zajedno s **Željkom Porobijom**, nekadašnjim dekanom Adventističkog fakulteta koji je prije nekog vremena postao ateist. No, tijekom priprema i za intervju kao prva tema nametnula se upravo donesena odluka Senata Sveučilišta, na prijedlog Rektorskog kolegija, o ukidanju filozofije na Hrvatskim studijima. Kvota od 15 upisnih mjesta prenamijenit će se u kvotu za pripadnike hrvatske dijaspe. Tu odluku profesor Gregorić primio je sa začuđujućim mirom, koji je očito posljedica rezigniranosti općim stanjem u društvu i na Sveučilištu.

TELEGRAM: Kako tumačite razloge zbog kojih se ukida Odsjek za filozofiju pri Hrvatskim studijima?

GREGORIĆ: Ukidanje Odsjeka rezultat je potpune disfunkcionalnosti Sveučilišta u Zagrebu. S jedne strane, imamo improvizatore i nasilnike u upravi Sveučilišta u Zagrebu koji provode svoje osobne interese, s druge strane imamo članove Senata koji to dopuštaju jer ne vjeruju u postojanje nečeg takvog kao što je Sveučilište u Zagrebu pa gledaju samo svoja posla. S treće strane imamo sitne akademske šibicare u trenutnoj upravi Hrvatskih studija koji su se dali instrumentalizirati od uprave Sveučilišta u Zagrebu. I, na koncu, imamo mnoštvo šutljivih ili preplašenih kolega i studenata koji čekaju da sve ovo prođe. Ako me pitate je li ovo osveta **Čovića** i ministra **Pave Barišića** zbog etičke prijave četvorice filozofa s Hrvatskih studija iz 2011., ne bi me čudilo da jest, ali to zapravo uopće nije bitno. Bitno je da se Sveučilište u Zagrebu što prije civilizira, da se počnu poštivati zakoni i procedure, da se počne stručno i argumentirano raspravljati o budućnosti”.

Kad smo ga upitali što će sada, gdje će nastaviti raditi, profesor Gregorić je, u maniri znanstvenika koji je u potpunosti posvećen svom poslu, a manje stjecanju materijalnih dobara, mirno odgovorio kako nema pojma. Kaže kako o tome ne stigne razmišljati, budući da je sada zaokupljen pisanjem jednog rada za Cambridge University. Objašnjava kako manjina može nametati takve nerazumne odluke, kao uostalom i onu o suspenziji Kurikularne reforme, jer to diktira pedesetak ljudi između 60 i 70 godina koji se već godinama izmjenjuju na isturenim pozicijama i kočnica su svih promjena. Možda su oni i vidjeli nešto svijeta, upozorava Gregorić, no zasigurno nikada nisu bili na ozbiljnom razgovoru za posao na nekom stranom sveučilištu pa ne znaju kako funkcioniraju akademske zajednice u svijetu.

Da su bili kao što je to bio profesor Gregorić, koji je magistrirao i doktorirao na Sveučilištu u Oxfordu, koji je bio mlađi istraživač na Odjelu za filozofiju Central European University u Budimpešti, stariji istraživač na Humboldt-Universität u Berlinu te gost istraživač na Sveučilištu Berkeley u SAD, zacijelo bi razmišljali sasvim drugačije. Naime, tvrdi Gregorić, sveučilišni nastavnici po svijetu od početka svoje karijere izloženi su na tržištu, stalno se provjerava njihovo znanje i sposobnost rada sa studentima, moraju imati vidljive rezultate.

POŠALJI

f PODIJELI

TWEETAJ

Valja im se stalno dokazivati i potvrđivati kako bi stekli neke pozicije, a već do četrdesetih godina moraju steći znanstvenu reputaciju.

Slične su razlike, objašnjava profesor Gregorić na temelju vlastitih iskustava, između stranih i naših studenata. Strani su studenti puno zainteresiraniji za stjecanje znanja, znatno su angažiraniji, velikih su očekivanja. Naši studenti su, a taj fenomen ima po Gregoriću više objašnjenja, a jedno je i pravo na besplatno studiranje, puno opušteniji, manje zainteresirani pa posljedično tomu i manje kompetitivni od svojih stranih kolega. Profesor Gregorić, čiji je interes antička filozofija i metafizika, organizirao je, sudjelovao i izlagao na brojnim znanstvenim skupovima u inozemstvu i u Hrvatskoj te je objavio veći broj znanstvenih i stručnih članaka u vodećim inozemnim časopisima.

Član je više domaćih i međunarodnih filozofskih udruženja i dobitnik dvije nagrade za svoj rad. Zanimljivo je da na stranicama Wikipedije, gdje se mogu pročitati podaci u Gregoriću, među ostalom, na istaknutom mjestu stoji da je on “veoma zapažen i kao ateist”, da često komentira religijske teme te da je bio sudionikom više tribina i rasprava s katoličkim teolozima, svećenicima i laicima. To zapažanje bilo je povod da mu postavimo pitanje kako je u gotovo potpunom katoličkom okružju, postao ateist?

GREGORIĆ: Za sebe ne bih rekao da sam “postao ateist” jer se ne sjećam nikakve transformacije kroz koju sam prošao. U mojoj užoj i široj obitelji vjera se uopće nije tematizirala, ni pozitivno ni negativno. Dodir pak s vjernicima nikada mi nije bio problematičan niti sam osjećao ikakav pritisak zbog toga što su neki od mojih prijatelja, kolega i poznanika bili vjernici. Studij filozofije i kasnije profesionalno bavljenje filozofijom ni na koji način nije poljuljalo moju nevjeru. Dapače, samo ju je učvrstilo. Dakle, valjda sam oduvijek bio nekakav ateist, ali “reflektirani ateist” postao sam pred kraj srednje škole i tijekom studija.

TELEGRAM: Kako to opredjeljenje doživljava vaša šira okolina?

GREGORIĆ: Teško je procjenjivati doživljaje šire okoline, ali dosad nisam imao razloga misliti da u mojoj široj okolini postoji nesnošljivost ili neprijateljstvo prema meni zbog toga što sam deklarirani ateist. S druge strane, ja sebe ne poistovjećujem sa svojim ateizmom. On mi nije toliko važan da bih supruzi uskratio želju da krstimo djecu, nakon što je ona uslišala moju želju da ne bude crkvenog vjenčanja, da bih izgubio prijatelja razgovorom o temi koja mu izaziva nelagodu ili da bih odbio biti mentor doktorantu koji je redovnik.

TELEGRAM: Kakav je vaš odnos spram vjernika i agnostika?

GREGORIĆ: Svoj odnos prema ljudima nikada nisam gradio prema njihovim vjerskim stajalištima. Vjerska stajališta u mojim interakcijama s drugima dolaze kasno na red. A kad dođu, uvijek sam voljan otvoreno razgovarati, kao i poštivati nevoljkost drugoga da o tim pitanjima raspravlja. U otvorenom razgovoru s vjernicima najviše me zanima kako uspijevaju pomiriti svoje obrazovanje i svakodnevno iskustvo s vjerovanjem u nadnaravne uzroke. U otvorenom razgovoru s agnosticima najviše me zanima zašto smatraju da se na pitanje postojanja Boga i drugih nadnaravnih bića ne može dati konačan odgovor ili odgovor koji ostavlja jako malo prostora za sumnju. Osim nezamaranja suvišnim pitanjima ili nezamjeranja vjernicima, zanima me imaju li oni neku uvjerljivu teorijsku osnovu za svoje agnostičko stajalište.

TELEGRAM: U vašoj knjizi *Horizonti ateizma* uvodite razliku između ishodišnog i posljedičnog ateizma. Možete li to pojasniti?

GREGORIĆ: Ateizam je stajalište da nema Boga, bogova, anđela, demona, duhova, natprirodnih sila... To stajalište može biti temelj na kojemu čovjek gradi vlastiti identitet, prema kojemu određuje svoje odnose s ljudima, oko kojega razvija neku svoju filozofiju. To nazivam ishodišni ateizam. No isto stajalište da nema Boga može biti naprosto logička konzekvenca nečije filozofije, jednog skupa stajališta o svijetu i životu. To je posljedični ateizam. On nije ništa odredišno, ništa toliko važno, ništa oko čega bi se čovjek svađao. Iako je danas u svijetu prisutniji ishodišni ateizam po uzoru na Dawkinsa i Hitchensa, meni osobno bliži je ovaj posljedični ateizam. Dok ishodišni ateizam ima oslobađajuće društvene učinke u represivnim okruženjima i okolnostima, mislim da posljedični ateizam predstavlja bolju osnovu za dijalog i izgradnju društvenog povjerenja.

TELEGRAM: S obzirom da je odnos prema vjeri duboko intimna stvar, zašto javno branite svoja ateistička stajališta? Pogotovo kad to baš i nije previše popularno u zemlji u kojoj se više od 85 posto ljudi deklarira katolicima?

GREGORIĆ: Kad bi odnos prema vjeri bio samo duboko intimna stvar i ništa više, onda ne bi postojala Vatikanska država, institut konkordata i državne institucije koje na različite načine propagiraju određenu varijantu te "duboko intimne stvari". Nemam ništa protiv ako netko svoj osobni identitet gradi na određenoj vjeri i u skladu s time si bira društvo, ali imam protiv ako taj identitet netko nameće drugima, osobito kad to čini uz pomoć države koja bi trebala biti servis svih građana. Štoviše, država bi trebala biti servis koji se ne miješa u duboko intimne stvari svojih građana poput vjere, seksualne orijentacije, planiranja potomstva i slično. U tom kontekstu spreman sam podsjetiti na postojanje različitih varijanti one "duboko intimne stvari" i javno braniti vlastitu ateističku varijantu.

TELEGRAM: Zato u knjizi naglašavate sekularnost?

GREGORIĆ: Tako je. Ako me pitate što ja želim, iskreno vam kažem: ja uopće ne želim da svi budu ateisti, niti da ateisti budu u većini, nego da živim u društvu u kojemu svatko ima jednake uvjete da bude ono što želi s obzirom na vjeru. To je moguće jedino u sekularnoj državi. A Hrvatska je, na žalost, daleko od sekularne države.

TELEGRAM: Može li znanstvenik biti istinski katolik?

GREGORIĆ: Očito može, jer ima puno znanstvenika koji su deklarirani katolici. Pretpostavljam da su među njima mnogi i "istinski" katolici, ali priznajem da mi nije sasvim jasno kako to uspijevaju. Pogledajte što kaže Katekizam Katoličke Crkve: "Postojanje duhovnih, netjelesnih bića koje Sveto pismo obično naziva anđelima, vjerska je istina. (...) Kao čisto duhovni stvorovi anđeli imaju razum i volju: oni su osobna i besmrtna stvorenja" (§328-330). Ne razumijem kako jedan znanstvenik može u to vjerovati. A ako u to ne vjeruje doista, zašto je selektivan, pa u neke vjerske istine vjeruje, a u neke ne? Na koncu, ako je selektivan, je li onda "istinski katolik"? Muči li ga to?

TELEGRAM: Može li se znanost uklopiti u kršćanski nauk?

GREGORIĆ: Mislim da ne može. U knjizi *Horizonti ateizma* obrazlažem da kršćanski nauk počiva na metafizičkom, epistemološkom, metodološkom i antropološkom okviru koji je

naprosto nespojiv s metafizičkim, epistemološkim, metodološkim i antropološkim okvirom na kojemu počiva suvremena prirodna znanost. Netko može reći da je okvir kršćanskog nauka širi, pa može u sebi obuhvatiti okvir znanosti, čak je nadopuniti. Smatram da to ne prolazi, jer su ta dva okvira u mnogo točaka inkompatibilna, što ne čudi ako se prisjetimo da je jedan nastao u vrijeme Sv. Pavla i otada se nije mnogo mijenjao, dok je drugi nastao u vrijeme Newtona i dalje se razvija.

TELEGRAM: Kako doživljavate ulogu Katoličke crkve u društvenom i političkom životu Hrvatske?

GREGORIĆ: Smatram da Katolička crkva ima neprimjereno velik utjecaj na društveni i politički život u nas, koristeći sve formalne i neformalne poluge koje joj stoje na raspolaganju u našoj nesekularnoj državi. Od početka 90-ih, Katolička Crkva je u povratnoj sprezi s desnom političkom ideologijom koja je odigrala ključnu ulogu u uspostavi samostalne Hrvatske i koja je omogućila rehabilitaciju Crkve. To je plodna simbioza koja još uvijek traje. Crkva daje snažan poticaj i legitimaciju samo desnim političkim akcijama, kao što možemo vidjeti gotovo svakodnevno, i to je žalosno, ali potpuno predvidljivo.

TELEGRAM: Zašto je Crkva u Hrvatskoj toliko konzervativna pa i agresivna u svom djelovanju? Primjerice, premda je multinacionalna organizacija, hrvatski biskupi žestoko su se protivili ulasku Hrvatske u EU tvrdeći da će biti podvrgnuta Bruxellesu kao da Crkva u Hrvata nije podređena Papi i Vatikanu.

GREGORIĆ: Crkva u Hrvatskoj je takva zbog svoje simbioze s političkom desnicom nakon pedeset godina represije u socijalizmu. Vrlo jednostavno, Crkva brani beneficije koje joj je politička desnica pribavila u Hrvatskoj i bori se za očuvanje tih beneficija izravnim i neizravnim agitiranjem protiv akcija i trendova koji bi mogli oslabiti njenu poziciju.

NASLOVNICA NOVE KNJIGE KOJU JE NAPISAO SA ŽELJKOM POROBIJOM -

ateizam, Crkva, Pavel Gregorić, profesor, sekularna država

f PODIJELI 967

🐦 TWEETAJ 0

✉️ POŠALJI E-MAILOM

OVAJ ČLANAK IMA 33 KOMENTARA. KLIKNI OVDJE ZA ČITANJE.

TELEGRAM

PORTAL ZA DRUŠTVENA
I KULTURNA PITANJA.

Telegram je dio Net.hr mreže portala.

RUBRIKE

POLITIKA & KRIMINAL

SPORT

BIZNIS & TECH

VELIKE PRIČE

KULTURA

ŽIVOT

INFORMACIJE

O TELEGRAMU

IMPRESSUM

OGLAŠAVANJE

KONTAKTIRAJTE NAS

UVJETI KORIŠTENJA

SITEMAP

PRATI NAS

FACEBOOK

TWITTER

GOOGLE +

INSTAGRAM

RSS FEED

NEWSLETTER